

УДК 342.722

Г.С. ЖУРАВЛЬОВА, канд. юрид. наук,
доц., Запорізький національний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Ключові слова: принципи, рівність, права і свободи, правові норми

Для ґрунтового визначення змісту принципу рівності прав і свобод людини і громадянина необхідно розглянути проблему формування ідеї рівності та процес її закріплення в правових нормах. Ідея рівності протягом багатьох тисячоліть була предметом розгляду видатних філософів та політичних діячів (Протагор, Платон, Аристотель, Пилип де Бомануар, Генрі Бректон, Ейке фон Репков, Гуго Гроцій, Томас Гоббс, Вольтер та інші). В певні історичні періоди рівність розглядалась по-різному.

Не втратило своєї актуальності це питання й сьогодні. В сучасній юридичній науці принцип рівності прав і свобод людини і громадянина неодноразово розглядався як у теорії права, так і в рамках спеціальних досліджень таких українських учених, як: О. Дашковська, В. Колісник, А. Колодій, О. Марцеляк, А. Олійник, М. Орзіх, О. Петришин, В. Погорілко, П. Рабінович, В. Шаповал, Ю. Тодика, М. Цвік. Натомість, незважаючи на те, що ідея рівності прав і свобод людини і громадянина нині постає в якості основи побудови всієї правової системи, а також на велику увагу з боку фахівців до цієї проблеми, й донині не вироблено загально узгодженого підходу щодо розуміння сутності цього принципу його співвідношення з іншими подібними за змістом принципами. Відповідно, метою цієї статті є історико-правовий аналіз теоретичних та нормативних підходів щодо розуміння змісту принципу рівності прав і свобод людини і громадянина, визначення його місця в системі принципів права, а також розгляд особливостей формування ідеї рівності та її закріплення в правових нормах.

Ідея рівності, зазвичай, пов'язується з підґрунтям буржуазних революцій, з першими конституційними актами, в яких було закріплено принципи свободи, рівності та братерства. Така позиція притаманна як вітчизняній, так і зарубіжній теорії права. Однак, слід відзначити, що в даному випадку мова йде про завершальний етап формування зазначеного принципу. А сама ідея рівності має більш глибокі корені і розвивалася як частина правової ідеології в цілому.

Як відзначає В.С. Нерсесянц, «складно віднайти політико-правове вчення, яке в тій чи іншій мірі не зачіпало би проблеми рівності (нерівності) учасників суспільних відносин» [1, с.64]. Відповідно до давньоіндійської ідеології брахманізму все суспільство поділяється на варни. Приналежність до різних варн визначалась за народженням і була пожиттєвою. Лише в якості нагороди за служіння богам, сумірність та терпіння допускався перехід до вищої варни. Незважаючи на те, що застосування поняття рівності в даному випадку є неприйнятним, приписи Драгм були єдиними для всіх без виключень в середині однієї варни незалежно від майнового стану, родинних стосунків чи посади [2, с.110].

Виходячи з цього вчення, Конфуцій серед основних ідей визначає, що поділ людей на вищих на нижчих не може бути усунуте. Однак ця нерівність була заснована не на ознаках походження, а за моральними якостями та знаннями. За цими критеріями виділялися «благородні», які конфуціанством і мали перебувати на державній службі. Тобто, передбачалася принципова можливість прирівнювання правового положення різних за походженням суб'єктів як винагорода за їхні заслуги перед суспільством [3, с.12].

Схоже ставлення до рівного статусу, як винагорода за заслуги, притаманне також буддизму – до буддійських громад приймали лише вільних (не рабів). Особа, яка вступала до громади, повинна була відмовитися від сім'ї та власності, припинити дотримуватися приписів своєї варни. Закон Будди чітко визначає, що називати брахманом можна лише того, хто є

вільним від прихильностей та нічого не має, «але не називає людину брахманом лише та його народження чи за його мати» [2]. Спасіння можуть досягти не лише брахмани, але й вихідці з інших каст, якщо вони отримують статус архата (брахмана) в перебігу духовного подвижництва.

Для даосизму є характерним наявність ідеї загального нормативу, найвищої цінності, для якої всі люди незалежно від їхнього соціального походження є рівними. Дао – це джерело всього сутнього, безперервний потік природного виникнення та зміни всіх явищ, довічної зміни народження та смерті. Людині залишається лише усвідомити свою мізерність в порівнянні з Дао та намагатися визволитися від пристрастей для подовження свого життя. Відповідні ідеї є характерними для моізму. Моцци визначав, що всі люди є рівними перед «божественним небом», яке не робить відмінностей «малих і великих, знатних та підлих, всі люди – слуги неба» [4, с.138].

У правових вченнях Древньої Греції ідеї рівності звучать уже більш чітко. Зокрема, софіст Протагор, який створив знаменитий міф про створення суспільства, стверджував, що всі люди однаковою мірою причетні до справедливості: «міра всіх речей – людина». Ідею загальної рівності підтримував і Антіфонт. Міркуючи про природу законів, він стверджував, що елліни, шануючи знатних, поводяться немов варвари. «По природі ми всі у всіх відносинах рівні, притім однаково й варвари, і елліни. Доречно звернути увагу на те, що у всіх людей потреби від природи однакові» [5, с.321].

Платон у діалозі «Держава» ідеальний державний лад розглядав за аналогією з космосом і людською душею. Подібно тому, як у душі людини є три початки, так і в державі повинні бути три стани. Становий розподіл суспільства Платон ставив умовою міцності держави як спільного проживання громадян. Самовільний перехід громадян з одного стану в інший неприпустимий і є найбільшим злочином, тому що людина призначена для тієї справи, що запропонована йому природою [6, с.44]. Незважаючи на таке прославляння соці-

альної нерівності, Платон все-таки визнає загальне мірило, стосовно якого всі члени суспільства є рівними. Він підкреслює, що «мірою всіх речей, насамперед, буде бог, набагато більше, ніж будь-яка людина, всупереч затвердженням деяких» [7, с.38]. Крім того, він був одним з перших філософів, який наголошував на рівності прав чоловіків та жінок. На його думку в ідеальній державі жінки зрівняні у правах і можливостях із чоловіками.

Вчення Платона були розвинуті Аристотелем, який визначав державу як «спілкування подібних один одному людей заради досягнення кращого життя». Однак, визнаючи подібність людей, Аристотель вкладав у дане визначення цілком конкретний зміст. Під людьми тут розумілися лише вільні громадяни грецьких полісів. Варварів і рабів він просто не вважав людьми, гідними спілкування із громадянами держави. Нерозвинені в духовному відношенні, варвари не здатні до державного життя; їхня доля – бути рабами в греків. «Варвар і раб за своєю природою поняття тождні». На сторінках «Політики» Аристотель не раз підкреслює, що рабство встановлене природою, що варвари, маючи могутнє тіло й слабкий розум, способи винятково до фізичної праці. Аристотель призивав поневолювати варварів чинністю, при цьому така війна буде, на його думку, справедливою [8, с.45]. Аристотель виділяв окремо розподільну (яка передбачає розподіл суспільних благ залежно від вкладу кожного члена суспільства у загальний добробут) та зрівняльну (яка застосовувалась в середині одного суспільного класу) справедливість. На думку філософа, абсолютно справедливим може бути лише рівність за гідністю [9, с.169].

Окремо хотілось би зупинитися на Стародавньому Римі, де ідеї різного правового й соціального стану були послідовно проведені й у правовій системі. У складі права, що діяло в Римській імперії, юристи виділяли три частини: природне право, право народів і право громадян. Природне право, за їхніми уявленнями, поширювалося як на людей, так і на богів. До його положень відносяться родина й

виховання дітей. За природним правом всі народжуються вільними. Право народів, на відміну від природного, охоплює права, що встановлені світовим розумом для людей. Римляни використовували це право у своїх відносинах зі скореними народами й сусідніми державами. Правом народів передбачені війна, рабство, утворення царств, міжнародна торгівля. Право громадян, або цивільне право, регулює відносини між громадянами. Цивільне право є власним правом римської держави, а приналежністю до його правового режиму визначається й приналежність особи до певної громади, а, отже, її повна політична й комерційна правоздатність [10].

Таким чином, уся правова система Стародавнього Риму заснована на двох суперечливих тезах. З одного боку, всі люди (вільні й раби) визнаються однаково підлеглими загальному закону – природному праву. З іншого боку, залежно від народження й приналежності до громадянства вони відповідають різним правовим режимам. Підпорядкованість цивільному праву означала наявність в особі повної правоздатності (і політичної, і комерційної), а також визначала його приналежність до певної громади [11].

Протилежність між справедливим і несправедливим правом у римській юриспруденції виражалася шляхом протиставлення *aequum ius* (еквівалентного, рівного права) *ius iniquum* (праву нееквівалентному, нерівному), де правовий еквівалент означає рівну справедливість, або, що те ж саме, справедливу рівність [12].

Середньовіччя характеризується різними формами та напрямками розвитку ідеї загальної рівності. Насамперед, мова йде про поширення принципу рівності на все більше коло осіб та суспільних відносин. Незважаючи на стану диференціацію закріплення прав і свобод в правових актах, набуває розвитку ідеї рівності як рівності перед законом. Правові акти середньовіччя закріпили права людини відповідно до існуючих прав-привілеїв різних соціальних прошарків. Велика хартія вольностей проголосила, що «жодна вільна

людина не буде арештована і ув'язнена в тюрму або позбавлена майна, або оголошена поза законом, або вигнана, або яким-небудь (іншим) способом знедолена, не інакше, як на підставі законного вироку рівних їй і по закону країни» (ст.39) [13, с.369]. Цей принцип поширювався лише на «рівних їм» осіб відповідного класового стану. В той же час, саме прогресивність ідеї рівності протистояла свавілля, яке було характерним для феодального строю [14, с.62].

Середньовічні мислителі, такі як Пилип де Бомануар, Генрі Бректон, а також Ейке фон Репков активно виступали проти рабства та кріпацтва, підтримуючи ідею необхідності правової консолідації: «Бог створив людину за своєю подобою і своїми пристрастями, звільнив одного так само, як і іншого» [15, с.93].

В XVII ст. в Західній Європі почався революційний рух. Новий час характеризується появою цілком чіткої ідеології рівності та індивідуалізму, основні ідеї якої й послужили, властиво, основою для формування демократичного законодавства, у якому вперше був сформульований принцип рівності.

Значну роль у цьому процесі зіграла школа природного права. Першим великим теоретиком школи природного права був Гуго Гроцій. Він визначає приписи природного права (вимоги розуму), до яких він відносить «як утримання від чужого майна, так і повернення отриманої чужої речі й відшкодування витягнутої з її вигоди, обов'язок дотримання обіцянок, відшкодування збитку, заподіяного з нашої вини, а також винесення людям заслуженого покарання». Встановлене право (воно ділиться на людське і божественне) повинне відповідати природному. «Природне право є настільки непорушним, що не може бути змінено навіть самим богом... Подібно тому, як бог не може зробити, щоб двічі два не рівнялося чотирьом, так точно він не може за внутрішнім змістом перетворити зло в добро» [16, с.97].

У навчанні Томаса Гоббса послідовно проводиться ідея непорушності державної влади, однак, є цікаві висновки щодо рівності. Гоббс

вважає, що відсутність у підданих будь-яких прав стосовно суверена є *правовою рівністю* осіб у їхніх взаємних відносинах. Однак Гоббс не був прихильником розподілу суспільства на привілейованих й непривілейованих. У відносинах між підданими суверен повинен забезпечити рівну для всіх справедливість («принцип якої говорить, що не можна віднімати ні в кого того, що йому належить»), непорушність договорів, захист для кожного в суді, визначення рівномірних податків [1, с.280]. Усі люди є рівними від природи, природа створила їх рівними у відношенні фізичних і розумових здібностей, бо хоча ми й спостерігаємо іноді, що одна людина фізично сильніша чи розумніша іншої, однак, якщо роздивитися все разом, побачимо, що різниця між ними не така велика, щоб одна людина, покладаючись на неї, могла претендувати на яке-небудь благо для себе, а інша не могла претендувати на нього з таким же правом [17, с.149].

Ідея рівності знаходить свій розвиток у роботах учених епохи Просвітництва. Приміром, на думку Вольтера, на зміну деспотичному правлінню прийде царство розуму й волі, у якому кожній людині будуть надані природні права – право на особисту недоторканність, право приватної власності, свобода друку, свобода совісті тощо. Під свободою Вольтер розумів усунення феодальних порядків, що сковують приватнопідприємницьку діяльність. «Свобода полягає в тому, щоб залежати лише від законів» [16, с.101].

У XVII–XVIII століттях відбувається ряд буржуазних революцій (США, Франція та інші) і у перебігу цих подій приймається ряд доленосних документів, які відіграли важливу роль у формуванні конституціоналізму, подальшому розвитку прав людини, зокрема ідеї загальної рівності, яка з цього часу почала набувати якості невід'ємного і незаперечного принципу.

В ході підготовки і проведення буржуазних революцій сформувалася ліберальна доктрина прав людини, в основі якої була природно-правова концепція. Ліберальна доктрина визначила нові орієнтири у взаєминах держа-

ви і людини – свободу, юридичну рівність, верховенство закону, універсальні права людини. Проголошення свободи людини як основного природного, невід'ємного права було подальшим розвитком гуманістичних ідей давньогрецьких філософів. Разом з тим у нових історичних умовах воно було збагачене принципом універсальної рівності всіх членів суспільства, яке з категорії, що поширювалась на елітарні прошарки суспільства, стає всезагальним [18, с.246]. Проголошення природних і невід'ємних прав людини було б неможливим без визнання рівності всіх людей перед законом, тобто формальної рівності. Саме рівність визначила універсальний характер прав людини, тим самим поклавши край становим правам і привілеям.

У середині XIX ст. виявились вразливі місця ліберальних теорій, з'явилась різка поляризація суспільства, склалася ситуація напруги у ньому. В цей час сформувалась марксистська доктрина, яка проголосила своєю метою встановлення нового ладу, заснованого на принципах істинного демократизму, справедливості, звільнення людей від пригноблення. Марксистська теорія рівності виходить з того, що в економічній, політичній і культурній сферах суспільного життя рівність неможлива без знищення приватної власності на засоби виробництва і ліквідації експлуататорських класів. В.І. Ленін писав, що «рівність є порожньою фразою, якщо під рівністю не розуміти знищення класів», а Ф. Енгельс відмічав, що «рівність є вираження справедливості, принцип досконалого політичного і соціального устрою» [19, с.122].

Ключовим у марксистському вченні визнавалася боротьба класів, яка повинна завершитися насильницьким поваленням буржуазного ладу, встановленням принципово нового соціального устрою, заснованого на диктатурі пролетаріату. Марксизм керувався шляхетними цілями – створення суспільства, в якому не буде злиднів і нерівності, де вільний розвиток кожного є умовою вільного розвитку усіх, а люди стануть панами самих собі – вільними. Однак засоби досягнення цієї мети

були хибними, принесли біди мільйонам людей [18, с.233].

Слід наголосити на тому, що ідея правової рівності має давню традицію і в українському правотворенні. Вже у Пактах і Конституції законів та вольностей Війська Запорізького 1710 р., хоча й опосередковано, вказується на існування правової рівності між людьми, засуджується його порушення. Причому порушення рівності ототожнюється зі самоуправством. Про це йдеться у розділі 6 цього документу: «Однак дехто з гетьманів Війська Запорозького захоплювали собі необмежену владу, геть потоптавши рівність і звичаї, та свавільно встановлювали отой закон: «Так хочу – так повеліваю». Через те непритаманне гетьманському уряду самоуправство у Вітчизні й Війську Запорозькому запроваджувався розлад...» [20, с.30]. Таким чином, наслідком порушення принципу рівності було встановлення «деспотичного» права.

Розпад Російської Імперії, система соціальних відносин якої базувалась на авторитарно-монархічних засадах і пріоритеті інтересів держави над інтересами конкретної людини, дав поштовх національно-державному відродженню України, поширенню ідей рівності осіб, природних невід'ємних прав і свобод людини [21, с.407]. У цей час приймається ряд важливих документів конституційного характеру, а також і самих конституцій, у яких поряд з іншими важливими положеннями знайшов відображення й принцип рівності.

В Конституції Української Народної Республіки 1918 р. та в Основному державному законі Української Народної Республіки 1920 р. принцип рівності набув більш досконалого виразу. Проголошувалась рівноправність громадян, їх рівність перед законом, заперечення привілеїв, рівний доступ до урядових посад та рівність прав чоловіка і жінки [20, с.79, 97].

У Законах про тимчасовий Державний устрій України 1918 р. Гетьмана П. Скоропадського у ст.24 зазначалося: «Сила закону, без виключення обов'язкова для всіх українських підданих і чужинців в українській державі перебуваючих» [20, с.89]. За доби Директорії УНР у 1920 р. був розроблений проект (який і залишився проектом і не був затверджений урядом УНР) Конституції, що мав назву Основний Державний Закон УНР. У 15 Артикулі якого закріплювались рівність всіх перед законом без різниці віри, народності та походження; скасовувались всі родові, станові, шляхоцькі привілеї та всі родові й особисті шляхоцькі титули; рівність прав жінки нарівні з чоловіком [20, с.97].

У період радянської державності в Україні було прийнято чотири Конституції: 1919, 1929, 1937, 1978 років, у яких знайшов конституційне закріплення принцип рівності. Так, у ст.32 Конституції УСРР 1919 р. йшлося: «У.С.Р.Р. визнаючи рівні права за працюючими, незалежно від їх раси і національності – об'являє суперечним основним законам Республіки, уставлення або пропущення яких-небудь привілеїв, на підставі, а також яке б не було пригнічення національних меншостей, або обмеження їх рівноправності» [22, с.76]. Майже ідентичним було формулювання принципу рівності в Основному Законі УСРР 1929 р.: «Українська соціалістична радянська республіка, визнаючи, що права громадян не залежать від їх расової і національної належності, проголошує за цілком несполучне з основними законами Республіки будь-який утиск національних меншостей або обмеження їх рівноправності» [22, с.87].

28 червня 1996 р. Верховна Рада України, «виражаючи суверенну волю народу» та «дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя», прийняла Конституцію України, у якій за прикладом Центральної Ради, Директорії УНР та радянських конституцій закріпила принцип правової рівності.

При цьому розробники проекту Конституції ґрунтувалися не тільки на державно-правових традиціях та конституційному устрої Української держави 1917–1920 рр., а й на найсучасніших досягненнях зарубіжної правової думки та міжнародно-правовому досвіді, про що свідчить ідентичність регламентації принципу рівності у Конституції та

Загальній Декларації прав людини від 10.12.1948 р. Норми Основного Закону України відповідають міжнародно-правовим стандартам, а конституційний принцип рівності є загально визнаним у сучасному міжнародному праві.

Таким чином, ідея рівності, зароджена ще в античному світі, пройшла тисячолітню еволюцію свого розвитку і з часом отримувала все більше визнання. В політико-правовій історії людства, в працях провідних вчених, в конституціях поступово йшов процес становлення ідеї рівності. Як зазначає В.С. Крилов, принцип рівності, згідно з яким усі члени суспільства повинні бути поставлені в однакові умови, завжди був і є одним з найважливіших ідеалів справедливого суспільного ладу [23, с.13]. Історичний розвиток основ свободи і права у людських відносинах представляє собою прогрес рівності людей у якості формально (юридично) вільних особистостей. Через механізм права – формальної (правової) рівності – спочатку невольні маси людей поступово перетворюються у вільних індивідів. У цілому історична еволюція змісту, об'єму, сфери дії принципу формальної рівності не спростовує, а, навпаки, підсилює значення цього принципу в якості певної відмінності права у його співвідношенні з іншими видами соціальної регуляції (моральною, релігійною тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. История политических и правовых учений : учеб. [для вузов] / под общ. ред. В. С. Нерсесянца. – М. : Норма, 2004. – 944 с.
2. Бонгард-Левин Г. М. Индия в древности / Г. М. Бонгард-Левин, Г. Т. Ильин. – М. : Восточная лит., 1985. – 283 с.
3. Васильев Л. С. Курс лекций по древнему востоку : [учеб. пособие] / Л. С. Васильев. – М. : МГИМО, 1985. – 102 с.
4. Васильев Л. С. Проблемы генезиса Китайского государства (формирование основ социальной структуры и политической адми-

нистрации) / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1983. – 326 с.

5. Антология мировой философии : в 4 т. Т. 1. Философия древности и средневековья / ред.-сост. В. В. Соколов. – М. : Мысль, 1969. – 936 с.

6. Нерсесянц В. С. Права человека в истории политико-правовой мысли / Права человека : учеб. [для вузов] / отв. ред. Е. А. Лукашева. – М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – С. 35–79.

7. Платон. Государство. Законы. Политик. – М. : Мысль, 1998. – 798 с.

8. Аристотель. Политика / пер. з давньогрец. О. Кислюка. – К. : Основи, 2000. – 320 с.

9. Чанышев А. Н. Аристотель / А. Н. Чанышев. – М. : Мысль, 1987. – 220 с.

10. Бірюков Ю. М. Государство и право Древнего Рима : лекция / Ю. М. Бірюков. – М., 1969. – 310 с.

11. Галанза П. Н. Государство и право Древнего Рима / П. Н. Галанза. – М. : МГУ, 1963. – 240 с.

12. Полховська І. К. Конституційний принцип рівності людини і громадянина в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне право» / І. К. Полховська. – Х., 2007. – 191 с.

13. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн : у 2 т. Т. 1 : навч. посіб. [для юрид. вищих навч. закл. і ф-тів] / за ред. В. Д. Гончаренка. – К. : Ін Юре, 1998. – 504 с.

14. Лукашева Е. А. Право. Мораль. Личность / Е. А. Лукашева ; под ред. В. М. Чхиквадзе. – М. : Наука, 1986. – 216 с.

15. История политических и правовых учений : учебник / под ред. О. Лейста. – М. : Юрид. лит., 1997. – 576 с.

16. Шершеневич Г. Ф. История философии права / Г. Ф. Шершеневич. – СПб., 2001. – 528 с.

17. Гоббс Т. Избранные произведения : в 2 т. Т. 2 / Т. Гоббс. – М. : Мысль, 1964. – 748 с.

18. Лукашева Е. А. Права человека, политика, мораль / Права человека : учеб. [для вузов] / Е. А. Лукашева ; отв. ред. Е. А. Лукаше-

ва. – М. : НОРМА – ИНФРА *М, 1999. – С. 246.

19. Сокуренок В. Г. Право, свобода, равенство / В. Г. Сокуренок, А. Н. Савицкая. – Львов : Вища шк., 1981. – 231 с.

20. Слюсаренко А. Г. История украинской конституции / А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. – К. : Т-во «Знання» України, 1993. – 192 с.

21. Яременко Т. Становлення інституту прав людини в історії українського державотворення (1917–1920рр.) / Т. Яременко // Віс-

ник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2003. – № 3. – С. 406–413.

22. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / упоряд. Кресіна І. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 400 с.

23. Крылов В. С. Проблемы равноправия и равенства в российском конституционном праве / В. С. Крылов // Журнал российского права. – 2002. – № 11. – С. 13–24.

Журавльова Г. С. Еволюція принципу рівності прав і свобод людини і громадянина / Г. С. Журавльова // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 349–355 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12ggclig.pdf>

Розглянуто теоретичні та нормативні підходи до розуміння змісту принципу рівності прав і свобод людини і громадянина, визначено його місце в системі принципів права, охарактеризовано формування ідеї рівності та особливості її закріплення в правових нормах.

Журавлева Г.С. Эволюция принципа равенства прав и свобод человека и гражданина

Рассмотрены теоретические и нормативные подходы к пониманию содержания принципа равенства прав и свобод человека и гражданина, определено его место в системе принципов права, охарактеризовано формирования идеи равенства и особенности ее закрепление в правовых нормах.

Guravleva G.S. The Evolution of the Principle of Equality of Rights and Freedoms of Man and Citizen

The paper reviews the theoretical and normative approaches to understanding the content of the principle of equality of rights and freedoms of man and citizen, its place in the system of law principles, described the formation of the idea of equality and especially its consolidation in the legal rules.